

سواد اطلاعاتی دانشجویان کارشناسی ارشد دانشگاه قم در محیط

دیجیتال*

1 طاهره غلامی

2 نجمه باقریان

3 نرگس خالقی

(صفحات 15 - 34)

چکیده

هدف: پژوهش حاضر به منظور بررسی سطح سواد اطلاعاتی دانشجویان دختر مقطع کارشناسی ارشد گروه‌های آموزشی علوم انسانی و علوم پایه دانشگاه قم در محیط دیجیتال انجام شد.

روش: روش پژوهش پیمایشی و ابزار گردآوری داده‌ها پرسشنامه بود.

یافته‌ها: نتایج نشان داد مهارت دانشجویان در استفاده از محیط اینترنت و وب نسبت به سایر ابزارهای دیجیتال بالاتر بوده و در استفاده از فراموتورهای کاوش پایین‌ترین سطح مهارت را دارند. میانگین کل توانایی جستجو در محیط‌های دیجیتال و سطح مهارت دانشجویان در ارزیابی اعتبار اطلاعات در محیط دیجیتال از سطح متوسط بالاتر است. در میان انواع مختلف مهارت‌های تفکر انتقادی تشخیص منابع مناسب با یک نیاز اطلاعاتی خاص، بیش از سایر موارد مورد توجه دانشجویان بوده است.

نتیجه‌گیری: در مجموع، سطح مهارت دانشجویان دانشگاه قم در استفاده از ابزارهای محیط دیجیتال عصر حاضر، کمی بالاتر از سطح متوسط است این حقیقت، بر لزوم برنامه ریزی و هدف گذاری معاونت پژوهش و آموزش دانشگاه جهت ارتقاء سطح مهارت سواد اطلاعاتی دانشجویان تاکید دارد.

کلیدواژه‌ها: سواد اطلاعاتی، محیط دیجیتال، سواد دیجیتالی، دانشجویان کارشناسی ارشد، دانشگاه قم

* تاریخ ارسال مقاله: 1396/03/17؛ تاریخ پذیرش مقاله: 1396/09/26.

1. t.gholami@gmail.com

1. عضو هیات علمی دانشگاه قم

2. nj_bagherian@yahoo.com کارشناس ارشد علم اطلاعات و دانش شناسی

3. n.khaleghi@qom.ac.ir (نویسنده مسئول) عضو هیات علمی دانشگاه قم

مقدمه

از دلایل موفقیت کشورهای پیشرفته، همگامی مراکز آموزشی و دانشگاهی با تحولات حوزه فناوری اطلاعات است. فناوری اطلاعات به طور مستقیم بر کمیت و کیفیت دستیابی به اطلاعات به عنوان ماده اصلی و اولیه همه ابداعات و پیشرفت‌ها، اثرگذار است. دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی به عنوان یکی از اصلی‌ترین مراجع تولید علم، در صورتی می‌توانند در کمیت و کیفیت تولید علم موفق باشند که اساتید و دانشجویان دانشگاه‌ها (تولید کنندگان علم) به منابع، مهارت‌ها و ابزارهای جدید مربوط به دسترسی و استفاده بهینه از اطلاعات مجهز باشند. در این میان، مهارت‌های دسترسی و استفاده بهینه از اطلاعات نسبت به سایر موارد اهمیت بیشتری دارد. چه بسا، مراکز علمی و دانشگاهی وجود دارند که سالانه بودجه‌های بسیاری برای فراهم‌آوری و به روز رسانی منابع و ابزارهای اطلاعاتی (بانک‌ها و پایگاه‌های اطلاعاتی، نرم افزارهای تخصصی و ...) هزینه می‌کنند، اما به دلیل ضعف مهارت‌های اطلاعاتی استفاده‌کنندگان از این منابع (اساتید و دانشجویان) استفاده مناسب و پربازده‌ای از این منابع صورت نمی‌گیرد.

متناسب با ویژگی‌های خاص مقطع تحصیلات تکمیلی که همانا برجستگی فعالیت‌های پژوهشی در این مقطع است، سطح مهارت‌های اطلاعاتی که در متون علمی مهارت‌های سواد اطلاعاتی خوانده می‌شود، در این مقطع نسبت به مقاطع پایین‌تر اهمیت دوچندان می‌یابد. همچنین، پیشرفت‌های سریع در حوزه فناوری‌های دیجیتال که بر روند تولید، دسترسی و استفاده از اطلاعات تاثیر مستقیم دارد، بر پیچیدگی مهارت‌های سواد اطلاعاتی اثرگذار بوده و این فضا را ایجاد کرده است که دانشجویان باید همواره به دنبال یادگیری و تجهیز به مهارت‌های جدید و به روز سواد اطلاعاتی متناسب با نیازهای محیط دیجیتال باشند. نظر به مسائل برشمرده موضوع اساسی پژوهش حاضر بررسی این مسئله است که میزان سواد اطلاعاتی دانشجویان کارشناسی ارشد دانشگاه قم در محیط دیجیتال چقدر است؟

هدف پژوهش حاضر آن است که با ارزیابی سطح سواد اطلاعاتی دانشجویان مقطع

کارشناسی ارشد دانشگاه قم در محیط دیجیتال، در شناسایی نقاط ضعف و قوت دانشجویان در این زمینه، به عنوان بخشی از تولید کنندگان علم کشور گام بردارد و توجه برنامه‌ریزان آموزشی و پژوهشی دانشگاه را به ضرورت گسترش مهارت‌های اطلاع‌یابی و سواد اطلاعاتی در بین دانشجویان جلب نماید.

در طول سال‌های اخیر، در حوزه سواد اطلاعاتی پژوهش‌های فراوانی در ایران و خارج از کشور انجام شده است.

بختیارزاده (1381) در بررسی سواد اطلاعاتی دانشجویان سال آخر دوره کارشناسی دانشگاه الزهراء دریافت که بین رشته‌های مختلف تحصیلی جامعه پژوهش از نظر سواد اطلاعاتی، اختلاف معنی‌داری وجود دارد. میزان آشنایی جامعه پژوهش با شیوه‌های مآخذنویسی پایین‌تر از حد متوسط بود. مقایسه شاخص‌های مختلف نشان داد سطح سواد اطلاعاتی دانشجویان سال آخر دوره کارشناسی دانشگاه الزهراء پایین است.

لطف نژاد افشار، حبیبی و قادری پاکدل (1386) در بررسی سطح سواد فناوری دانشجویان دریافتند دانشجویان برای استفاده از ابزارهای جستجو آشنایی کافی نداشته و آموزش هم ندیده‌اند. کمتر از یک سوم دانشجویان با بانک‌های اطلاعاتی پزشکی آشنا بوده و از آنها استفاده می‌کنند. بیشتر دانشجویان در سطح متوسط، مهارت‌های مربوط به مدیریت فایل‌ها و کار با سیستم عامل را می‌دانستند ولی توانایی کمی در کار با مرورگرها و انجام تنظیم‌های آن داشتند.

میری و چشمه سهرابی (1390) در بررسی سواد اطلاعاتی دانشجویان دانشگاه علم و صنعت اراک در محیط دیجیتال، دریافتند توانایی تشخیص نیاز به اطلاعات در این دانشجویان در سطحی پایین‌تر از حد متوسط بوده اما از نظر مهارت‌های دستیابی، ارزیابی و استفاده از اطلاعات، آشنایی با مسائل حقوقی اطلاعات و نیز بهره‌مندی از مهارت‌های پیش زمینه سواد اطلاعاتی و درک اهمیت اطلاعات در سطحی بالاتر از متوسط قرار دارند.

مهدیان، شهبازی و نیک نژاد (1391) در بررسی سطح سواد اطلاعاتی دانشجویان تحصیلات تکمیلی در استفاده از پایگاه‌های اطلاعاتی و کتابخانه‌های دیجیتال به این نتیجه

رسیدند که مهارت دانشجویان تحصیلات تکمیلی در استفاده و کاربرد مفاهیم جستجوی پیشرفته اطلاعات، پایگاه‌های استنادی و پایگاه‌های اطلاعاتی تمام‌متن پایین‌تر از سطح متوسط قرار دارد.

تیرگر و یمین فیروز (1392) در مطالعه‌ای نیمه‌تجربی تاثیر آموزش بر سواد اطلاعاتی دانشجویان تازه وارد دانشگاه علوم پزشکی بابل را مورد سنجش قرار دادند. یافته‌ها نشان داد مداخله آموزشی از طریق آموزش کتابخانه‌ای در سواد اطلاعاتی دانشجویان تازه وارد به دانشگاه موثر است. به گونه‌ای که سطح سواد دانشجویان در زمینه توانایی استفاده از نرم افزار جستجوی کتابخانه‌ای، آگاهی از تفاوت منابع پیوسته و غیرپیوسته و نیز آشنایی با راهبردهای جستجو در پایگاه‌ها نسبت به دوره قبل از آموزش به میزان معناداری افزایش یافته است.

امانی و تفرجی (1393) در سنجش سطح سواد اطلاعاتی و مهارت‌های استفاده از منابع اطلاعاتی تحت وب دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی اردبیل دریافتند میزان استفاده دانشجویان از امکانات وب سایت دانشگاه و نیز شناخت از این منابع در حد متوسط قرار دارد. سامانه پژوهش دانشگاه بیش از سایر منابع الکترونیکی مورد توجه دانشجویان بوده و مراجعه به کتابخانه دیجیتال دانشگاه و سامانه مجلات خارجی در اشتراک دانشگاه در رتبه‌های بعدی قرار دارند. آشنایی دانشجویان علوم پزشکی با نرم افزارهای کاربردی ویندوز و شبکه جهانی وب در سطح متوسط بوده و میزان شناخت این دانشجویان با کتابخانه دیجیتال و انواع پورتال‌های اینترنتی کمتر از سطح متوسط است.

مرادی (1393) در سنجش رابطه میزان استفاده از فناوری اطلاعات و ارتباطات با سواد اطلاعاتی و مهارت‌های تفکر انتقادی در بین دانشجویان مرکز آموزش علمی- کاربردی شهرستان دلفان به این نتیجه رسید که بین فناوری اطلاعات و ارتباطات با سواد اطلاعاتی همبستگی مثبت وجود دارد، یعنی هر چه فناوری اطلاعات و ارتباطات دانشجویان نسبت به آینده بیشتر باشد، سواد اطلاعاتی آن‌ها نیز افزایش می‌یابد. از سوی دیگر بین اطلاعات و ارتباطات با مهارت‌های تفکر انتقادی همبستگی مثبت وجود دارد.

ممیزی و فلاحزاده (1393) در سنجش سواد فناوری اطلاعات دانشجویان نشان دادند دانشجویان آشنایی مطلوبی با مهارت‌های فناوری اطلاعات دارند. سواد رایانه‌ای بین دانشجویان رشته‌های مختلف تحصیلی تفاوت معناداری ندارد. میانگین سواد رایانه‌ای دانشجویان پسر بیشتر از دانشجویان دختر بوده اما اختلاف معنی‌داری مشاهده نمی‌شود. مهارت دانشجویان در جستجوی اطلاعات و استفاده از عملگرهای جستجو در سطح خوبی است.

برونسکی¹ (2004) نشان داد سواد اطلاعاتی در حوزه فن‌آوری اطلاعات در شیوه استفاده از منابع الکترونیکی تاثیرگذار بوده و هر چه افراد از مهارت‌های سواد اطلاعاتی بالاتری برخوردار باشند در استفاده از منابع اطلاعاتی و انجام فعالیت‌های پژوهشی موفق‌تر عمل می‌کنند.

تیلیکیدو² و کوروبیلی³ (2005) در بررسی لزوم ارائه آموزش‌های سواد اطلاعاتی به دانشجویان تحصیلات تکمیلی حوزه‌های بازاریابی در یونان دریافتند درصد کمی از دانشجویان از منابع الکترونیک استفاده می‌کنند. اساتید کمتر دانشجویان را به استفاده از منابع کتابخانه‌ای در انجام مقالات پژوهشی زمان بر تشویق می‌کنند. درصد قابل توجهی از جامعه آماری آموزش‌های سواد اطلاعاتی را بر اساس تقاضای دانشجویان و به صورت ارائه آموزش‌هایی در برنامه‌های درسی پیشنهاد می‌کنند. ارائه آموزش‌های سواد اطلاعاتی در نیمسال اول یا دوم تحصیلی پیشنهاد گردیده است.

مهارانا⁴ و میشر⁵ (2007) در ارزیابی سواد دیجیتال اعضای هیات علمی دانشگاه سمبالپور⁶ دریافتند بیش از 98 درصد اعضای هیات علمی به استفاده از منابع الکترونیک در کنار استفاده از منابع چاپی نیاز دارند. 50 درصد اساتید از نشریات الکترونیک، پایگاه‌های اطلاعاتی و پایان‌نامه‌های دیجیتال استفاده می‌کنند، استفاده از کتاب‌های الکترونیک،

1. Bronesky

2. Tilikidou

3. Korobili

4. Maharana

5. Mishra

6. Sambalpur

دروازه‌های اطلاعاتی موضوعی و آرشیوهای موضوعی در میان جامعه مورد پژوهش از عمومیت کمتری برخوردار است. اکثر اساتید از اطلاعات الکترونیک در جهت به روز رسانی دانش خود در حوزه‌های تخصصی استفاده می‌کنند. بیش از 60 درصد اعضای هیات علمی برای اهداف پژوهشی، آمادگی برای دوره‌های آموزشی و تدوین مقالات علمی از اطلاعات دیجیتال استفاده می‌کنند. استفاده از موتورهای کاوش ابزاری پرکاربرد بوده و ابزارهایی چون پایگاه‌های کتابشناختی، کتابخانه‌های دیجیتال و دروازه‌های موضوعی کمتر مورد استفاده اساتید است. "صحت" و "اعتبار" منابع اطلاعاتی برخط مهمترین مولفه‌های مورد توجه جامعه آماری است.

کندی¹ و همکاران (2008) در پژوهشی که پیرامون وضعیت دسترسی و میزان استفاده دانشجویان تازه وارد از فن‌آوری‌های اطلاعاتی انجام دادند دریافتند میزان استفاده دانشجویان سال اول از انواع فن‌آوری‌های اطلاعاتی بسیار زیاد بوده و در دسترسی به سخت افزارهای فناوری و اینترنت محدودیت زیادی ندارند. از طرف دیگر تنوع انواع فناوری‌های اطلاعاتی بر میزان استفاده از هر یک از انواع فناوری‌ها تاثیر گذار بوده است.

اسدالله² (2014) در بررسی سطح سواد دیجیتال پژوهشگران حوزه علوم و هنر دریافت مهارت‌های استفاده از کامپیوتر و سواد دیجیتال جامعه مورد پژوهش در سطح حداقل قرار داشته و دانش استفاده از منابع و خدمات اینترنتی را دارند. همچنین آنها در زمینه جستجو و بازیابی اطلاعات دیجیتال مورد نیاز فعالیت‌های پژوهشی خود از توانایی لازم برخوردارند. نشریات الکترونیک رایج‌ترین منبع الکترونیک مورد استفاده جامعه آماری بوده و استفاده از کتاب‌های الکترونیک در رتبه بعدی قرار دارد. بسیاری از جامعه آماری اعلام کرده‌اند که کتابخانه‌ها نقش اساسی در افزایش مهارت‌های سواد اطلاعاتی دیجیتال دارند. آموزش‌های انفرادی و آموزش از طریق وب‌سایت کتابخانه موثرترین روش‌ها برای ارتقای سواد اطلاعاتی دیجیتال است.

1.E.Kennedy

2.Asadullah

فروزنده¹ و همکاران (2016) در بررسی سطح سواد اطلاعاتی دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی شهرکرد در کاربرد فناوری اطلاعات به این نتیجه رسیدند که استفاده از فناوری اطلاعات با سوابق پژوهشی، مهارت استفاده از کامپیوتر و اینترنت، میانگین ساعت کار با کامپیوتر در هفته و مهارت در زبان انگلیسی رابطه معناداری داشته و در مجموع مهارت و میزان استفاده دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی شهرکرد از فناوری اطلاعات ضعیف می‌باشد. مرور پیشینه‌ها بیانگر آن است که در حوزه سواد اطلاعاتی در محیط دیجیتال و یا سواد دیجیتال در مقایسه با سواد اطلاعاتی پژوهش‌های اندکی انجام شده است.

تاکنون در دانشگاه قم پژوهشی مبتنی بر سنجش سواد اطلاعاتی دانشجویان در محیط دیجیتال انجام نشده است، پژوهش حاضر قصد دارد به این مهم پرداخته و به پرسش‌های زیر پاسخ دهد:

1. سطح آشنایی و مهارت دانشجویان کارشناسی ارشد دانشگاه قم در استفاده از ابزارهای محیط دیجیتال چه میزان است؟
2. سطح مهارت دانشجویان کارشناسی ارشد دانشگاه قم در جستجو و بازیابی اطلاعات در محیط دیجیتال چه میزان است؟
3. سطح مهارت دانشجویان کارشناسی ارشد دانشگاه قم در ارزیابی اطلاعات در محیط دیجیتال چه میزان است؟
4. سطح مهارت دانشجویان کارشناسی ارشد دانشگاه قم در سازماندهی و استفاده از اطلاعات در محیط دیجیتال چه میزان است؟
5. سطح آشنایی و پابندی دانشجویان به قوانین اخلاقی و حقوقی محیط دیجیتال چه میزان است؟
6. میزان بهره‌مندی دانشجویان از مهارت‌های تفکر انتقادی در تمام مراحل دستیابی، ارزیابی و استفاده از اطلاعات در محیط دیجیتال چقدر است؟

1. Foruzandeh

7. در صورت برخورداری از مهارت‌های سواد اطلاعاتی، چه عواملی در یادگیری دانشجویان موثر بوده است؟

روش شناسی پژوهش

پژوهش حاضر به روش پیمایشی انجام گرفته است. ابزار گردآوری داده‌ها پرسشنامه‌ای شامل 22 سوال است که بر اساس استانداردهای: 1. انجمن کتابخانه‌های دانشگاهی و تحقیقاتی آمریکا 2. انجمن بین‌المللی تکنولوژی آموزشی 3. انجمن کتابخانه‌های نیویورک برای یادگیرندگان دیجیتال 4. مرکز خدمات آزمونهای آموزشی در ارزیابی سواد اطلاعاتی در محیط دیجیتال، توسط (میری و چشمه سهرابی، 1389) تنظیم شده و پایایی و روایی آن مورد محاسبه قرار گرفته و تایید شده است. پرسشنامه مذکور در یک مرحله پایلوت جهت سنجش روایی به اجرا درآمده و با محاسبه آلفای کرونباخ نسبت به سنجش ضریب پایایی آن که 96 درصد به دست آمد اقدام گردیده است. جامعه آماری شامل 116 نفر از دانشجویان دختر مقطع کارشناسی ارشد دانشکده‌های ادبیات و علوم انسانی و علوم پایه هستند که به دلیل محدود بودن جامعه، نمونه‌گیری به عمل نیامد. تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از شاخص‌های آمار توصیفی مانند فراوانی، درصد و آمار استنباطی با کمک نسخه 20 نرم افزار اس. پی. اس. انجام شد.

یافته‌های پژوهش

مشخصات جمعیت شناختی جامعه پژوهش

جامعه پژوهش حاضر دربرگیرنده 116 دانشجوی دختر مقطع کارشناسی ارشد دانشکده ادبیات و علوم انسانی و دانشکده علوم پایه دانشگاه قم است. بیش از 56 درصد پاسخ دهندگان در گروه علوم انسانی و 44 درصد نیز از گروه علوم پایه هستند. دانشجویان رشته ادبیات عرب در گروه علوم انسانی و دانشجویان رشته فیزیک در گروه علوم پایه بالاترین آمار پاسخ دهندگان را به خود اختصاص داده‌اند. بیش از 95 درصد دانشجویان در دوره روزانه در حال تحصیل بوده و میانگین سنی 26 سال دارند.

در پرسش اول پژوهش، مهارت‌های استفاده از منابع و ابزارهای دیجیتالی، مورد سنجش قرار گرفت. بر اساس مقیاس لیکرت، برای پاسخ به هر یک از مولفه‌ها نمرات زیر اختصاص داده شده است: (اصلا 0 کم 1 متوسط 2 زیاد 3 بسیار زیاد 4).

جدول 1. مهارت‌های استفاده از منابع و ابزارهای دیجیتال

محرط‌های دیجیتال	تعداد	میانگین	انحراف معیار
سیستم عامل ویندوز	116	3/43	0/98
اینترنت و وب	115	3/71	0/86
منابع مرجع الکترونیکی	115	3/24	1/02
نشریات الکترونیکی	116	3/09	0/98
بانک‌ها و پایگاه‌های اطلاعاتی	115	3/11	0/96
مجموعه نرم افزارهای آفیس	115	3/26	1/04
پست الکترونیکی	116	3/49	0/98
گروه‌های خبری	114	2/82	1/07
وب سایت‌ها و وبلاگ‌های تخصصی	115	2/96	1/13
کتابخانه‌های دیجیتال	114	2/95	1/22
نرم افزارهای کتابخانه ای	115	3/03	1/08
موتورهای کاوش	115	3/48	1/10
ابر موتورهای کاوش	115	2/59	1/04
راهنماهای موضوعی	115	3/03	1/16

داده‌های جدول 1 که سطح مهارت دانشجویان در استفاده از منابع و ابزارهای دیجیتال را نمایش می‌دهد، حاکی از آن است که مهارت دانشجویان در استفاده از محیط "اینترنت و وب" با میانگین 3/71 نسبت به سایر ابزارهای دیجیتال بالاتر بوده و دانشجویان در استفاده از "فرا موتورهای کاوش" پایین‌ترین سطح مهارت را دارند.

پرسش 2. سطح مهارت دانشجویان در جستجو و بازیابی اطلاعات در محیط دیجیتال چقدر است؟

جدول 2. مهارت جستجو در محیط دیجیتال

مهارتهای جستجو در محیط دیجیتال	تعداد	میانگین	انحراف معیار
تشخیص منابع مناسب با یک نیاز اطلاعاتی خاص	115	3/36	0/85
انتخاب ابزارهای تکنولوژیکی مناسب و استفاده از آنها	114	3/17	0/88
تعیین واژه‌ها و اصطلاح‌های خاص رشته یا منبع اطلاعاتی	114	3/32	0/94
شناسایی واژه‌های کلیدی، واژه‌های مترادف و ...	114	3/32	0/94
به کارگیری قابلیت‌های جستجو	114	2/96	1/14
ترکیب یا کوتاه سازی کلید واژه‌ها	115	3	1/02
ارزیابی کمیت، کیفیت و ربط نتایج جستجو	115	3/18	0/96
طراحی و اجرای مجدد راهبردهای جستجو	112	2/96	0/90

داده‌های مربوط به مهارت دانشجویان به لحاظ جستجو در محیط دیجیتال در جدول 2 درج شده است. براین اساس، "تشخیص منابع مناسب با یک نیاز اطلاعاتی خاص" با میانگین 3/36 مهارت غالب جامعه آماری بوده و در زمینه "به کارگیری قابلیت‌های جستجو" و "طراحی و اجرای مجدد راهبردهای جستجو" با میانگین 2/96 پایین‌ترین سطح مهارت را دارند. میانگین کل توانایی جستجو در محیط‌های دیجیتال برابر 3/16 و از سطح متوسط بالاتر است.

پرسش 3. سطح مهارت دانشجویان در ارزیابی اطلاعات در محیط دیجیتال چه میزان است؟

جدول 3. ارزیابی اعتبار اطلاعات در محیط دیجیتال

معیارهای ارزیابی اعتبار اطلاعات	تعداد	میانگین	انحراف معیار
تشخیص اعتبار، صحت و دقت و سودمندی اطلاعات	116	3/28	0/92
تشخیص عقاید اصلی	115	3/07	0/97
تشخیص زمینه‌های فرهنگی	115	3/15	0/98
تشخیص نقطه نظرات متفاوت	115	3/18	0/95
تشخیص وجود تناقض	115	3/04	0/98
شناخت ارتباط بین مفاهیم	115	3/13	0/99
توانایی تلفیق مفاهیم جدید	115	3/20	0/97
توانایی نتیجه‌گیری و تصمیم‌گیری	113	3/32	0/96

بر اساس داده‌های جدول 3، میانگین کل سطح مهارت دانشجویان در ارزیابی اعتبار اطلاعات در محیط دیجیتال برابر با 3/17 بوده و از سطح متوسط بالاتر است. مهارت بیشتر دانشجویان در ارزیابی اطلاعات، مربوط به "توانایی نتیجه‌گیری و تصمیم‌گیری" با میانگین 3/32 بوده و دانشجویان در زمینه "تشخیص وجود تناقض" پایین‌ترین مهارت را دارند.

پرسش 4. سطح مهارت دانشجویان در سازماندهی اطلاعات جهت تولید دانش در محیط دیجیتال چقدر است؟

جدول 4. مهارت در سازماندهی اطلاعات

سازماندهی اطلاعات	تعداد	میانگین	انحراف معیار
بازیابی و ذخیره اطلاعات	116	3/56	1/06
دسته‌بندی اطلاعات در پوشه‌های موضوعی مناسب	116	3/62	1/10
خلاصه‌سازی اطلاعات در قالب جدول یا نمودار	116	3/25	1/16
ارایه اطلاعات در یک فرمت دیجیتالی مناسب	115	3/15	1/21
انتشار و اشاعه اطلاعات گزیده در محیط دیجیتال	115	3/07	1/23

یافته‌های جدول 4 نشان می‌دهد "دسته‌بندی اطلاعات در پوشه‌های موضوعی مناسب" با میانگین 3/62 پرکاربردترین روش برای سازماندهی اطلاعات در میان جامعه پژوهش به شمار می‌آید. در حالی که "انتشار و اشاعه اطلاعات گزیده در محیط دیجیتال" با میانگین 3/07 در اولویت آخر قرار دارد. در مجموع، میانگین مهارت دانشجویان در سازماندهی اطلاعات برابر 3/33 و بالاتر از سطح متوسط است.

پرسش 5- مهارت دانشجویان در استفاده از اطلاعات برای تولید دانش در محیط دیجیتال به چه میزان است؟

جدول 5. مهارت استفاده از اطلاعات برای تولید دانش در محیط دیجیتال

انحراف معیار	میانگین	تعداد	استفاده از اطلاعات برای تولید دانش در محیط دیجیتال
0/91	3/35	113	به کار بردن انواع سواد برای بیان مفاهیم و دانسته‌های جدید
0/93	3/42	115	تشریک مساعی با دیگران
1/03	3/25	113	اعتبار بخشی به مفاهیم نو از طریق گفت‌وگو
0/95	3/32	115	ترکیب دانش جدید با دانش پیشین
1/05	3/07	113	استفاده از فن‌آوری برای آنالیز و سازماندهی اطلاعات

بر اساس یافته‌های جدول شماره 5، جامعه پژوهش در "تشریک مساعی با دیگران" با میانگین 3/42 بالاترین مهارت و در "استفاده از فن‌آوری برای آنالیز و سازماندهی اطلاعات" با میانگین 3/07 پایین‌ترین مهارت را در استفاده از اطلاعات برای تولید دانش در محیط دیجیتال دارند. به طور میانگین استفاده از اطلاعات و سازماندهی آن برای تولید دانش در محیط دیجیتال برابر با 3/28 و بالاتر از سطح متوسط است.

پرسش 6. سطح آشنایی و پایبندی دانشجویان به مسائل قانونی و حقوقی اطلاعات در محیط دیجیتال به چه میزان است؟

جدول 6. مسائل اخلاقی - قانونی اطلاعات

انحراف معیار	میانگین	تعداد	مسائل قانونی و اخلاقی اطلاعات
1/09	3/03	115	آشنایی با مفاهیم امنیت اطلاعات
1/06	3/87	115	آشنایی با روش های قانونی دستیابی و انتشار متن
1/10	2/80	115	آشنایی با شیوه های استناد دهی
1/09	3/05	114	آشنایی با آداب نزاکت شبکه

(الف) آشنایی دانشجویان با قوانین اخلاقی - حقوقی اطلاعات

یافته های مندرج در جدول 6 نشان می دهد در میان مسائل اخلاقی و حقوقی مربوط به استفاده از اطلاعات، آگاهی دانشجویان از "روش های قانونی دستیابی و انتشار متن" با میانگین 3/87 نسبت به سایر موارد بیشتر بوده و آگاهی آنها در زمینه "شیوه های استناددهی" کمتر از سایر حوزه های اخلاقی و حقوقی دستیابی و کاربرد اطلاعات است. میانگین کل آگاهی جامعه آماری از مسائل قانونی و اخلاقی دستیابی و کاربرد اطلاعات برابر 3/19 درصد می باشد.

(ب) پایبندی به مسائل اخلاقی - قانونی اطلاعات در محیط دیجیتال

جدول 7. قوانین اخلاقی - حقوقی اطلاعات در محیط دیجیتال

انحراف معیار	میانگین	تعداد	قوانین کاربرد اطلاعات در محیط دیجیتال
1/04	3/93	100	احترام به حقوق مولفین
0/98	3/92	115	التزام به استناد دهی
1/00	3/96	115	رعایت آداب نزاکت
0/89	3/91	113	استفاده صحیح از محیط های آنلاین
1/01	3/68	114	دنبال کردن سیاست های موسسات

داده های مندرج در جدول 7 گویای آن است که پایبندی دانشجویان به "آداب

نزاكت" در دستیابی و کاربرد اطلاعات با میانگین 3/96 درصد بیش از سایر معیارها است. از سویی دیگر، جامعه آماری اعلام کرده‌اند که پابندی آنها به "دنبال کردن سیاست‌های موسسات" در هنگام دستیابی و کاربرد اطلاعات کمتر از سایر موارد می‌باشد. میانگین کل به دست آمده در پابندی به مسائل اخلاقی - قانونی اطلاعات در محیط دیجیتال برابر با 3/88 درصد است.

پرسش 7. میزان بهره‌مندی دانشجویان از مهارت‌های تفکر انتقادی در تمامی مراحل دستیابی، ارزیابی و استفاده از اطلاعات در محیط دیجیتال چقدر است؟

جدول 8. مهارت‌های تفکر انتقادی در محیط دیجیتال

مهارت‌های تفکر انتقادی	تعداد	میانگین	انحراف معیار
تشخیص منابع مناسب با یک نیاز اطلاعاتی خاص	115	3/36	0/85
انتخاب ابزارهای تکنولوژیکی مناسب و استفاده از آنها	114	3/17	0/88
ارزیابی کمیت، کیفیت، و ربط نتایج جستجو با موضوع تحقیق	115	3/18	0/96
طراحی و اجرای مجدد راهبردهای جستجو	112	2/96	0/90
قضاوت در خصوص اعتبار صفحات وب	114	2/90	1/03
قضاوت در خصوص صحت و دقت صفحات وب	114	2/81	1/03
تشخیص اعتبار، صحت، دقت و سودمندی اطلاعات	116	3/28	0/92
تشخیص عقاید اصلی از اطلاعات غیر واقعی، دستکاری شده و سوگرفته	115	3/07	0/97
تشخیص زمینه‌های فرهنگی و فیزیکی اطلاعات	115	3/15	0/98
تشخیص نقطه نظرات متفاوت در ادبیات تحقیق و توانایی رد یا پذیرش هر کدام	115	3/18	0/95
تشخیص وجود تناقض یا ارزش افزوده میان اطلاعات موجود و اطلاعات بدست آمده	115	3/04	0/98
شناخت ارتباط بین مفاهیم و توانایی در ترکیب عقاید اصلی	115	3/13	0/99
توانایی تلفیق مفاهیم جدید برای تکمیل اطلاعات	115	3/20	0/97
توانایی نتیجه‌گیری و تصمیم‌گیری بر اساس اطلاعات جمع‌آوری شده	113	3/32	0/96
ترکیب دانش جدید با دانش پیشین و تطبیق تفاوت‌ها	115	3/32	0/95

استفاده از مهارت‌های تفکر انتقادی در فرایند پژوهش، در کیفیت پژوهش اثر گذار است. در میان انواع مختلف مهارت‌های تفکر انتقادی "تشخیص منابع مناسب با یک نیاز اطلاعاتی خاص" با میانگین $3/36$ درصد، بیش از سایر موارد مورد توجه دانشجویان بوده و "قضاوت در خصوص صحت و دقت صفحات وب" با میانگین $2/81$ درصد کمتر مورد توجه قرار می‌گیرد. میانگین کل بهره وری برابر $3/14$ درصد است.

پرسش 8. در صورت برخورداری از مهارت‌های سواد اطلاعاتی، چه عواملی در یادگیری دانشجویان موثر بوده است؟

جدول 9. کسب مهارت‌های سواد اطلاعاتی

درصد	فراوانی	روش‌های یادگیری
17/31	27	برگزاری کارگاه‌های آموزشی
26/28	41	آموزش‌های رسمی در کلاس درس
35/26	55	یادگیری غیر رسمی
12/18	19	تجربه شخصی
8/97	14	بی پاسخ

با توجه به اینکه سوال حاضر در پرسشنامه بیش از یک پاسخ می‌توانست داشته باشد دانشجویان عوامل موثر در یادگیری سواد اطلاعاتی را به ترتیب، یادگیری غیر رسمی از طریق اساتید، دوستان و افراد دیگر، آموزش‌های رسمی در کلاس درس، برگزاری کارگاه‌های آموزشی و تجربه شخصی دانسته‌اند.

بحث و نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر، سطح سواد اطلاعاتی 116 دانشجوی دختر مقطع کارشناسی ارشد دانشگاه قم را در دو گروه آموزشی علوم انسانی و علوم پایه با تاکید بر ویژگی‌ها و نیازهای محیط دیجیتال مورد سنجش قرار داده است. نتایج این پژوهش نشان می‌دهد آشنایی و سطح مهارت دانشجویان دانشگاه قم در استفاده از محیط‌های دیجیتال عصر

حاضر، کمی بالاتر از سطح متوسط است. سطح آشنایی و مهارت دانشجویان در استفاده از اینترنت و وب نسبت به سایر ابزارها بیشتر بوده اما در زمینه آشنایی و مهارت استفاده از ابرموتورهای کاوش کمترین سطح توانایی را دارند، در حالی که هیچ یک از موتورهای کاوش موجود، توانایی جستجوی کامل محیط وب را ندارند، فراموتورهای کاوش با جستجوی هم زمان چندین موتور کاوش به بالابردن جامعیت جستجو کمک می کنند. پایین بودن سطح مهارت استفاده از فراموتورهای کاوش به عنوان **نقطه** ضعفی در دسترسی دانشجویان به منابع جامع اطلاعاتی محسوب می شود. همچنین مهارت استفاده از کتابخانه های دیجیتال با توجه به اهمیت و جایگاه آن، نسبت به سایر ابزارها پایین تر بوده و این ضعف، در دسترسی مطلوب دانشجویان به اطلاعات، ایجاد مشکل خواهد کرد. در واقع، دانشجویانی که در استفاده از خدمات کتابخانه های دیجیتال مهارت کافی نداشته باشند، از بسیاری مزایا و فواید این نوع از کتابخانه ها که همانا افزایش سطح دسترسی و تسهیل استفاده از اطلاعات به دور از محدودیت های مکانی و زمانی است، بی بهره خواهند ماند. لطف نژاد افشار و دیگران (1386) نیز در بررسی سطح سواد فناوری دانشجویان به نتایجی مشابه این رسیده اند. امانی و تفرجی (1393) دریافتند میزان استفاده دانشجویان از امکانات وب سایت دانشگاه و نیز شناخت از این منابع در حد متوسط قرار دارد. آشنایی دانشجویان علوم پزشکی با نرم افزارهای کاربردی ویندوز و شبکه جهانی وب در سطح متوسط بوده و میزان شناخت این دانشجویان با کتابخانه دیجیتال و انواع پورتال های اینترنتی کمتر از سطح متوسط است و با نتایج این پژوهش همخوانی دارد.

آگاهی و توانایی استفاده از امکاناتی که در محیط های دیجیتال برای افزایش کمیت و کیفیت و ربط نتایج جستجو در نظر گرفته شده است یکی از شاخصه های فرد باسواد اطلاعاتی است. در میان انواع مهارت های مورد نیاز برای جستجو در محیط های دیجیتال، دانشجویان دانشگاه قم در زمینه تشخیص منابع مناسب با یک نیاز اطلاعاتی خاص نسبت به سایر مهارت ها از توانایی بیشتری برخوردارند، اما در زمینه به کارگیری قابلیت های جستجو و طراحی و اجرای مجدد راهبردهای جستجو ضعیف تر هستند (جدول 2). نتایج این پژوهش با پژوهش میری و چشمه سهرابی (1390) که

دریافتند توانایی تشخیص نیاز به اطلاعات در این دانشجویان در سطحی پایین‌تر از حد متوسط بوده همخوانی ندارد. به نظر می‌رسد مقطع تحصیلی دانشجویان در این امر تأثیرگذار باشد. آگاهی از معیارها و ضوابط مربوط به ارزیابی منابع اطلاعاتی به طور عام و نیز اطلاعات موجود در منابع اطلاعاتی به طور خاص، یکی از شاخصه‌های مهم یک فرد باسواد اطلاعاتی محسوب می‌شود. بر این اساس، یافته‌های پژوهش حاضر نشان می‌دهد با وجود اینکه میانگین توانایی دانشجویان دانشگاه قم در زمینه ارزیابی منابع اطلاعاتی در محیط‌های دیجیتال در سطح متوسط است، اما پایین بودن مهارت دانشجویان در زمینه قضاوت در خصوص اعتبار صفحات وب و قضاوت در خصوص صحت و دقت صفحات وب نسبت به سایر شاخص‌ها همچون ارزیابی از لحاظ سهولت دسترسی و ارزیابی از لحاظ سهولت استفاده که در جایگاه خود دارای اهمیت هستند، گویای این نکته است که دانشجویان پژوهش حاضر نیازمند آموزش‌هایی در زمینه نحوه آگاهی از منابع اطلاعاتی معتبر و صحیح هستند، چرا که در غیر این صورت، در فرایند پروژه‌های پژوهشی به دلیل استفاده از منابع اطلاعاتی نامعتبر و غیر مستند زمینه اتهام به تخلفات علمی برای آنها ایجاد خواهد شد.

پس از اطمینان از اعتبار منابع اطلاعاتی، گام بعدی در استفاده موثر از اطلاعات، ارزیابی محتواهای موجود در منابع اطلاعاتی بر اساس شاخص‌های معتبر و استاندارد علمی است. در این زمینه، میانگین کل سطح مهارت دانشجویان دانشگاه قم در ارزیابی اعتبار اطلاعات در محیط دیجیتال از سطح متوسط بالاتر است. میری، چشمه سهرابی (1390) نیز در پژوهش خود به این نتیجه رسیدند که دانشجویان از نظر مهارت‌های دستیابی، ارزیابی و استفاده از اطلاعات، در سطحی بالاتر از متوسط قرار دارند که با نتایج این پژوهش همخوانی دارد.

سازماندهی اطلاعات گردآوری شده از منابع اطلاعاتی مختلف و در گام بعدی استفاده از اطلاعات سازماندهی شده در جهت تولید دانش، دو گام اساسی در فرآیند پژوهش به شمار می‌آیند. چنانچه اطلاعات گردآوری شده از منابع اطلاعاتی مختلف به شکلی موثر و

مفید سازماندهی نشوند، استفاده از اطلاعات موجود در جهت تولید دانش بهینه، با مشکل مواجه خواهد شد. بنابر یافته‌های پژوهش حاضر، میانگین مهارت دانشجویان در سازماندهی اطلاعات بالاتر از سطح متوسط است. آنچه که پس از سازماندهی اطلاعات اهمیت می‌یابد، توانایی و مهارت استفاده از اطلاعات در جهت تولید دانش مفید و موثر است. یافته‌های پژوهش حاکی از آن است که توانایی دانشجویان دانشگاه قم، در استفاده عملی از اطلاعات گردآوری شده و پیوند آن با اطلاعات پیشین، تجربیات و پژوهش‌های مرتبط دیگر، بالاتر از سطح متوسط بوده و از میان انواع مختلف مهارت‌های این حوزه، تشریک مساعی با دیگران بیش از سایر موارد مورد توجه جامعه پژوهش برای تولید دانش در محیط دیجیتال است. آگاهی و پایبندی و تعهد به قوانین اخلاقی و حقوقی اطلاعات در مفهوم عام آن، یکی از شاخصه‌های فرد باسواد اطلاعاتی است. عدم آگاهی از قوانین اخلاقی و حقوقی مربوط به دسترسی و استفاده از اطلاعات (عمدی یا غیر عمدی)، در هیچ صورتی از سوی جامعه علمی پذیرفته شده نیست و با کوچکترین تخلف اخلاقی یا حقوقی، فرد به تخلف علمی متهم می‌شود. بنابراین، جهت پیشگیری از ارتکاب جرایم حقوقی و اخلاقی حوزه اطلاعات، ضروری است افراد با قوانین اخلاقی و حقوقی مربوط به دسترسی و استفاده از منابع اطلاعاتی و اطلاعات آگاهی داشته و بتوانند در عمل این قوانین و مقررات را اجرا نمایند. با توجه به موارد مذکور، میانگین کل آگاهی دانشجویان دانشگاه قم از مسائل قانونی و اخلاقی دستیابی و کاربرد اطلاعات برابر 3/19 درصد است. نکته قابل توجه این است که میزان آگاهی دانشجویان از شیوه‌های استناد دهی، نسبت به سایر موارد کمتر است در حالی که این شاخص، در ارزیابی متون علمی جهت انتشار و نیز پیشگیری از سرقت علمی اهمیت بسیاری دارد و کمیت و کیفیت استفاده و تعهد به الگوهای استناد دهی معتبر، تاثیر مستقیم بر سایر ابعاد تولید علم خواهد داشت. در زمینه مسائل اخلاقی و حقوقی حوزه اطلاعات، فقط آگاهی از شاخص‌های این حوزه کافی نبوده و استفاده و پایبندی به این شاخص‌ها در اولویت قرار دارد. در ارتباط با این پژوهش، متوسط پایبندی دانشجویان دانشگاه قم به مسائل اخلاقی - قانونی اطلاعات در محیط دیجیتال برابر با 3/88 درصد است. دانشجویان پیرامون

استفاده از اطلاعات در محیط دیجیتال به رعایت آداب نزاکت بیش از سایر موارد توجه داشته و استفاده صحیح از محیط‌های آنلاین را در اولویت آخر قرار داده‌اند. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد دانشجویان برای تشخیص منابع مناسب با یک نیاز اطلاعاتی خاص بیش از سایر موارد، از مهارت‌های تفکر انتقادی استفاده می‌کنند، اما برای "قضاوت در خصوص صحت و دقت صفحات وب کمتر مهارت‌های تفکر انتقادی را مورد استفاده قرار می‌دهند. یکی از ویژگی‌های منحصر به فرد عصر فناوری‌های دیجیتال افزایش سرعت و کمیت تولید اطلاعات است. این ویژگی گذشته از فواید خود، برخی چالش‌ها و پیامدهای منفی را نیز به دنبال داشته است و آن بحث آلودگی اطلاعات است. در نتیجه، در مقابله با این چالش، ضرورت دارد افراد به گزینش و ارزیابی اطلاعات و انتخاب اطلاعات معتبر و صحیح اقدام کنند. اهمیت این مساله از دیدگاه جامعه پژوهش حاضر به طور میانگین 4/02 درصد اعلام شده است.

پیشنهادهای

1. پیشنهاد می‌شود با ارائه نتایج پژوهش حاضر، دانشجویان و پژوهشگران با همکاری مسئولان دانشگاه در جهت تقویت ابعاد مختلف سواد دیجیتال خود قدم بردارند.
2. با توجه به اینکه جامعه مورد آزمون این پژوهش محدود بوده است، پیشنهاد می‌شود با ترغیب بخش پژوهش و آموزش دانشگاه به انجام چنین مطالعاتی روی سایر گروه‌های آموزشی دانشگاه قم و نیز هر دو جنسیت زن و مرد، راهکارهای جامع‌تر و کامل‌تری برای ارتقای توانمندی‌های پژوهشی دانشجویان دانشگاه قم ارائه شود.
3. برگزاری کارگاه‌های آموزشی مهارت‌های سواد اطلاعاتی در محیط دیجیتال در کتابخانه مرکزی دانشگاه با مساعدت کتابداران و یا افزودن دو واحد درسی سواد اطلاعاتی می‌تواند در افزایش سطح سواد اطلاعاتی و سواد دیجیتال دانشجویان موثر واقع شود.

منابع

1. امانی، ف؛ تفرجی، ر (1393). سنجش سطح سواد اطلاعاتی و مهارت های استفاده از منابع اطلاعاتی تحت وب در بین دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی اردبیل، 91-92. توسعه آموزش در علوم پزشکی، 7(14)، 1-10.
2. بختیارزاده، الف (1381). بررسی سواد اطلاعاتی دانشجویان سال آخر دوره کارشناسی دانشگاه الزهرا. پایان نامه کارشناسی ارشد علم اطلاعات و دانش شناسی، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه الزهرا.
3. تیرگر، آ؛ یمین فیروز، م (1392). تاثیر آموزش بر سواد اطلاعاتی دانشجویان تازه وارد. راهبردهای آموزش در علوم پزشکی، 6 (3)، 171-175.
4. طباطبایی، ن (1381). سواد اطلاعاتی. در: دایره المعارف کتابداری و اطلاع رسانی. سرویراستار عباس حری. تهران: کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران، ج.2، ص. 1081-1084.
5. لطف نژاد افشار، ه؛ حبیبی، ش؛ قادری پاکدل، فیروز (1386). «سواد رایانه ای و اطلاعاتی دانشجویان پزشکی دانشگاه علوم پزشکی ارومیه»، مدیریت اطلاعات سلامت، 4(1)، 33-41.
6. مرادی، م (1393). رابطه میزان استفاده از فناوری اطلاعات و ارتباطات با سواد اطلاعاتی و مهارت های تفکر انتقادی در بین دانشجویان مرکز آموزش علمی - کاربردی شهرستان دلفان در سال تحصیلی 92-93. پایان نامه کارشناسی ارشد علم اطلاعات و دانش شناسی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه اراک.
7. ممیزی، م؛ فلاح زاده، ح؛ ممیزی، م (1393). بررسی میزان آگاهی دانشجویان از نرم افزارهای رایانه ای و استفاده از پایگاه های اطلاعاتی. پژوهش در آموزش علوم پزشکی، 6(2)، 11-18.
8. مهدیان، م؛ شهبازی، ش؛ نیک نژاد، مژگان (1391). بررسی میزان مهارت های استفاده از پایگاه های اطلاعاتی الکترونیکی و کتابخانه های دیجیتال به عنوان یکی از ابعاد سواد اطلاعاتی در دانشجویان تحصیلات تکمیلی. دانش شناسی، 5 (17)، 61-69.
9. میری، الف؛ چشمه سهرابی، مظفر (1390). بررسی سواد اطلاعاتی دانشجویان سال آخر کارشناسی دانشگاه علم و صنعت ایران - واحد اراک در محیط دیجیتال (88-1387). دانش شناسی، 4(13)، 65-76.
10. نوری، سولماز؛ شاه شجاعی، علی (1391). اخلاق اطلاعات در محیط دیجیتال. مطالعات ملی کتابداری و سازماندهی اطلاعات، 23 (2)، 26-47.
11. Bronesky, D.(2004). A New Schema for Information Literacy Improvement in Euscountries. J. Of Information Management, 5(4), 273-279.
12. B.Asadullah (2014). Digital Information Literacy a survey among research scholars of VELLORE DISTRICT. KNOWLEDGE LIBRARIAN AN INTERNATIONAL PEER REVIEWED BILINGUAL E-JOURNAL OF LIBRARY AND INFORMATION SCIENCE. 1(1), 21-29.
13. Foruzandeh, Nasrin, Delaram, Masoumeh, Deris, Fatemeh, Foruzandeh, Marziyeh, Darakhshandeh, Somayeh (2016). Information Literacy and Use of Information Technology. Interdisciplinary Journal of Virtual Learning in Medical Science, 791), 39-49.
14. Gregor E. Kennedy ,Terry S.Judd , Anna Churchward, Kathleen Gray, Kerri-Lee Krause (2008). First year students experiences with technology: Are they really digital natives? . Australasian Educational Technology, 24(1), 108-122.
15. Korobili, Stella, Tilikidou, Irene (2005). The necessity of information literacy education in a marketing department. New Library World. Vol.106, No.1218/1218, Pp.519-531.
16. Maharana, Bulu and Mishra, Champeswar (2007). A Survey Information Literacy of Faculty at Sambalpur University .Library Philosophy and Practice (e.journal) .Retrieved from digitalcommons.unl.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1145&context=libphilprac

DOI: 10.22091/stim.2017.2163.1145

استناد به این مقاله:

غلامی، طاهره؛ باقریان، نجمه؛ خالقی، نرگس (1396). «سواد اطلاعاتی دانشجویان کارشناسی ارشد دانشگاه قم در محیط دیجیتال». علوم و فنون مدیریت اطلاعات، 3 (3)، 15-34